

sem elvonnivalója, minthogy a festői és kritikai munkát is egyenértékűnek tartotta. Itteni, vajdasági festőnek tartotta önmagát, mint ahogy kiválasztott munkáinak reprodukcióit nézegetve valóban annak is kell tartanunk. A vajdasági falu, a mi égtájunk festője volt és maradt, s mi már ezentúl is csak ezeket a bennünket prezentáló akcentusokat fogjuk észrevenni világot bejáró szőnyegeiben is.

Bela DURANCI

B. Gy. fordítása

SAVA HALUGIN MÁRVANYKERTJE

Ritkán láthatunk nálunk olyan tárlatot, melyen egyféle anyagból készült szobrokat állítanak ki. De hogy a műalkotások mindegyike márványból legyen — erre ez ideig nem volt még példa. Felénk néhány évvel ezelőtt is még a gipsz a legelterjedtebb, bronzsal csak a már tehetősebb, sikeres művészek dolgoznak, aztán pedig a poliészter, a fogyasztói társadalom tipikus terméke, a bádóg s a kombinált technika jött divatba. Sava Halugin tárlata, amelyet ez év januárjában a pancsovai Olga Petrov Galériában, majd februárban a zombori Képzőművészeti Ősz Kiállítóteremben rendeztek meg, már azért is egyedülálló, mert egyetlen bronzból készült alkotást kivéve márványszobrokat mutatott be a közönségnek.

Sava Halugin 1947-ben született Törökkanizsán. A belgrádi Képzőművészeti Akadémián diplomált 1972-ben, Jovan Kratochvil osztályában, s posztgraduális stúdiumait is ott fejezte be 1979-ben. Egyetemi éveit alatt, 1971-ben keletkezett a *Đ. K. portréja* című alkotása — egy négyzet alakú tömbre kissé ferdén helyezte rá a tojásdad alakú fejet —, amely már magán viseli Sava Halugin művészetének főbb jellemzőit. A kétféle alakzat közti ellentétet egy „nyakláncsal” ellensúlyozta, ezzel a rusztikus elemmel megbontotta a formák között létrejött feszültséget, s egy új összhangot teremtett meg.

Vlado Buzančić, Sava Halugin művészetének szakavatott ismerője két korszakot különböztet meg a szobrász munkásságában. Az első 1972-től 1982-ig terjed, ezt Buzančić a forma kialakulása időszakának nevezi, a második 1982-től napjainkig tart, s ez a sorsdöntő fordulatok ideje.

Az első időszakban Sava Halugin a tanulmányai során magáévá tett művészi eszményeket folytatja, továbbra is a szabad forma után kutat, minden kompozíciója egyedi, csodálatos logikát követ, nehezen megfejtendő, nehezen értelmezhető. Az efféle kísérletező kalandokat kifinomult szenzibilitása és a szobrászatban való alapos jártassága tette lehetővé, s ennek eredményeképpen alkotásai egyre inkább egyéniékké váltak. Látásmódjának kialakulásáról, művészi alkotótevékenységének mély-

rétegeiről Sava Halugin ezt vallja: „Már gyermekkoromban érdekelték a régi, kissé archaikus tárgyak, amelyek körülvettek. Különösen a formájuk miatt őket találtam érdekesnek. Ezek az eldobált, kimustrált tárgyak erős vonzerővel rendelkeztek, melegséget, bensőségséget, nosztalgiát árasztottak.”

Szobrait szemlélve valóban a gyermekkori emlékekből felmerülő, misztikus ködbe vesző tárgyakra ismerünk, amelyek elvesztették funkciójukat, nem tudni már pontosan rendeltetésüket, a formájuk által azonban továbbra is léteznek, egzisztálnak. S minél kevésbé rendeltetészerűek, annál inkább hitelesek. Sava Halugin szorosán kötődik szülőföldjéhez, gyermekora kertjéhez, azonban úgy, hogy közben sohasem válik lokálistá. Kompozíciói a lednekhez hasonlóan nyújtózkodnak, természet érelében, fenségesen, mégis összhangban vannak a modern szobrászat korszerű formanyelvével.

Sava Halugin szobrai szimbólumok, humánus tartalmat, üzenetet hordoznak, nem úgy formálja meg őket azonban, mint a modern szobrászat egyes képviselői, hogy a tárgyak részeiből új, használatra nem alkalmas együtteseket hoz létre. Szobrai többértelműek, több elvont jelentésréteget indukálnak, mégsem mechanikusak, erőteljesen magukon viselik alkotójuk kézjegyét, emberközeli. Ezek a szobrok „a konkrét formára” asszociálnak, s eközben az ősi, mágikus, akkumulált emlékezetet hívják elő, mégpedig olyan módon, hogy közben a szabad forma létrehozásának igénye marad előtérben. Sava Halugin deformálja a tárgyakat, elmozdítja, megfordítja őket. Akárcsak szobrainak előképét, a tárgyakat, műalkotásait sem csak egy nézőpontból lehet szemlélni, kézbe lehet őket venni, nézegetni, forgatni. Nem totemek, hanem a mindennapok tartozékai.

Szobrainak méretei az idők folyamán mind nagyobbak lettek, emlékműveket is készített. Első alkotói korszakának egyik érdekes terméke a Banatsko Arandelovó-i bronzemlékmű, amelyet a fasizmus áldozatainak tiszteletére készített. Már a címe — *Elszakított láncok* — is többértelmű. Ez a két méter átmérőjű szobor egyaránt utal egy letűnt világ kellékére, a nyitott tűzhely fölötti bogrács láncaira, de arra is, hogyan szabadulnak meg béklyóiktól az ártatlanul szenvedők.

Sava Halugin munkásságában az 1982. év a fordulatok esztendeje. Ekkor tartották meg a szerbiai Arandelovacon a *Márvány és hangok* című szimpoziумot, amelyen már közből készült alkotásait mutatta be. Korábban olyan és akkora követ faragott, amilyenhez és amekkorához *hozzá tudott jutni*, s elsősorban a kötömb dimenziója határozta meg szobrának méreteit, s ez elégedetlenséget idézett elő nála, ennek ellenére szellemességről tanúskodó szoboregyütteseket hozott létre. 1982-ben készítette el *A fa élete* című, nagyméretű szobrát, majd a szabadkai Veljko Vlahović munkásegyetem előtt álló *Csírázás* című műalkotását, amelyhez hét tonna arandelovaci márványra volt szüksége. Márvány-

szobrain mindig megfigyelhető az ellentmondás, hogy síksági ember az, aki a követ formázza, a síksági ember temperamentuma ötvöződik a márvány szigorúságával.

Idén megrendezett kiállításán tizennyolc márványszobrárt és egy bronzportróját láthattuk. A bronzportré 1980—1981-ben készült, Titót ábrázolja. Sava Halugin hű maradt önmagához akkor is, amikor Titót mintázta meg, tisztelte az anyag sajátosságait, a megformálás törvényeit, az arc jól ismert vonásait nemcsak reprodukálta, alkotása nem élethű más, nemcsak a személyre ismerhetünk rá, hanem az egyéniségre is. Bronzportréja olyan érzelmi töltéssel rendelkezik, hogy az maga a materializálódott emlékezet, megrázó dokumentum. Tito portréjáért Sava Halugin díjat kapott 1981-ben, azon a kiállításon, amelyet a Vajdaság népei és nemzetiségei szocialista forradalma negyvenedik évfordulója alkalmából szerveztek meg. Munkássága során ezenkívül számos más elismerésben is részesült. Ezek közül a legjelentősebb az 1978-ban a Szerbiai, Vajdasági és Kosovói Képzőművészek Egyesületének díja, 1982-ben a Szkopjében megtartott *Modern jugoszláviai művészet* című kiállításon elnyert Moša Pijade-díj, valamint ugyanabban az évben a szabadkai Bodrogyári Ferenc-díj, 1984-ben az újvidéki Jovan Popović-díj és a Sremska Mitrovica-i képzőművészeti galéria felvásárlási díja. Az idén viszont megkapta a Tartományi Művelődési Önigazgatási Érdekközösség nívódíját is.

Pancsovai és zombori kiállításai bizonyítják, hogy Sava Halugin gyermekkorának kertjében márványcsírák sarjadtak, márványvirágok, csodás kőnövények fejlődtek. Az utóbbi években több tíz tonna márvány került az arandelovaci bányából a szobrász vésője nyomán a parkokba, terekre, galériákba, termekbe. A márványnak ez a hosszú útja hasonlít a művészéhez, aki a Tisza-part mellől jutott el Arandelovacig, a hegyekhez, s ott talált rá a művészi alkatának leginkább megfelelő anyagra, a márványra, amely évszázadokon át várta, hogy a benne felhalmozódott emlékeket valakij értő kézzel felfejtse. Sava Halugin pedig képes arra, hogy ezeket az évszázados üzeneteket a mai kor emberének életérzésével telítse, hogy időálló anyagból időálló, méltóságteljes művet hozzon létre.

Bela DURANCI